

לכל איש יש שם

1. תלמוד בבלי מסכת ראש השנה דף טז עמוד ב

ואמר רבי יצחק: ארבעה דברים מקרעין גזר דינו של אדם, אלו הן: צדקה, צעקה, שינוי השם, ושינוי מעשה ... שינוי השם - דכתיב +בראשית יז+ שרי אשתך לא תקרא את שמה שרי כי שרה שמה, וכתיב וברכתי אתה וגם נתתי ממנה לך בן

2. זלדה, לכל איש יש שם

לכל איש יש שם שנתן לו אלוהים ונתנו לו אביו ואימו
לכל איש יש שם שנתנו לו קומתו ואופן חיובו ונתן לו האריג
לכל איש יש שם שנתנו לו ההרים ונתנו לו כתליו
לכל איש יש שם שנתנו לו המזלות ונתנו לו שכניו
לכל איש יש שם שנתנו לו חטאיו ונתנה לו כמיהתו
לכל איש יש שם שנתנו לו שונאיו ונתנה לו אהבתו
לכל איש יש שם שנתנו לו חגיו ונתנה לו מלאכתו
לכל איש יש שם שנתנו לו תקופות השנה ונתן לו עיוורונו
לכל איש יש שם שנתן לו הים ונתן לו מותו.

3. מדרש תנחומא (ורשא) פרשת ויקהל סימן א

את מוצא שלשה שמות נקראו לו לאדם, אחד מה שקוראים לו אביו ואמו, ואחד מה שקוראין לו בני אדם ואחד מה שקונה הוא לעצמו, טוב מכולן מה שקונה הוא לעצמו.

4. תלמוד בבלי מסכת קידושין דף ל עמוד ב

שלשה שותפין הן באדם: הקב"ה, ואביו, ואמו

5. עין אי"ה, ברכות דף ז, עמ' 34

ע"כ אע"פ שבמקרה ינתן שם לאדם, אבל אין המקרה ההוא חופשי כ"א מתאים הוא אל העתיד ... ודרכי דרשתם מ"אשר שם שמות" נפלאה, כי הקלקול והחורבן אפשר לתלות לעולם במקרה, מה שא"כ השכלול והבנין. אבל כשאנו רואים שאין כאן קלקול מוחלט, כי ע"י הקלקולים היותר נוראים תצמחנה הטובות היותר גדולות, נדע אז מראש כי מפעלות ד' הנה גם השמות. וכמ"כ כשיתאים השם עם התולדות הרחוקות, עלינו לדון שהי' כאן רתוק נעלם שסבב את השם לפי ההוראה העתידה, להיות גם רושם השם והוראתו לעזר, להוציא אל הפועל הכוחות הצפונים בבא עתן.

6. בראשית רבה (וילנא) פרשת בראשית פרשה יז

א"ר אחא בשעה שבא הקב"ה לבראת את האדם, נמלך במלאכי השרת, אמר להן נעשה אדם, אמרו לו אדם זה מה טיבו, אמר להן חכמתו מרובה משלכם, הביא לפניהם את הבהמה, ואת החיה, ואת העוף, אמר להם זה מה שמו ולא היו יודעין, העבירן לפני אדם, אמר לו זה מה שמו, אמר זה שור, זה חמור, זה סוס, וזה גמל, ואתה מה שמך אמר לו אני נאה להקרא אדם שנבראתי מן האדמה, ואני מה שמי, א"ל לך נאה להקראות אדני שאתה אדון לכל בריותיך, א"ר אחא (ישעיה מב) אני ה' הוא שמי הוא שמי שקרא לי אדם הראשון

7. בראשית פרק א

(ה) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְאֹר לְיוֹם וּלְחָשֶׁךְ קָרָא לַיְלָה וַיַּהֲרֹב וַיַּהֲרֹב וַיַּהֲרֹב לְיוֹם אֶחָד: ... (ח) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לְרָקִיעַ שָׁמַיִם וַיַּהֲרֹב וַיַּהֲרֹב לְיוֹם שֵׁנִי: ... (י) וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לַיִּבְשָׁה אֶרֶץ וּלְמִקְנֵה הַמַּיִם קָרָא יַמִּים וַיִּבְרָא אֱלֹהִים כִּיטוֹב: ... (כח) וַיַּעַשׂ אֱלֹהִים אֶת־חַלְתֵּי הָאָרֶץ לְמִינֶיהָ וְאֶת־הַבְּהֵמָה לְמִינֶיהָ וְאֶת־כָּל־רֶמֶשׂ הָאֲדָמָה לְמִינֵיהּ וַיִּבְרָא אֱלֹהִים כִּיטוֹב: (כו) וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים נַעֲשֶׂה אָדָם בְּצַלְמֵנוּ בְּדְמוּתֵנוּ וְיִרְדּוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבַבְּהֵמָה וּבְכָל־הָאָרֶץ וּבְכָל־רֶמֶשׂ הָרֶמֶשׂ עַל־הָאָרֶץ: (כז) וַיִּבְרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם בְּצַלְמוֹ בְּצֶלֶם אֱלֹהִים בָּרָא אֹתוֹ זָכָר וְנִקְבָּה בָּרָא אֹתָם: (כח) וַיִּבְרָךְ אֹתָם אֱלֹהִים וַיֹּאמֶר לָהֶם אֱלֹהִים פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת־הָאָרֶץ וְכִבְשֶׁהָ וַיִּרְדּוּ בְּדִגְתַּי הַיָּם וּבְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּבְכָל־חַיַּי הָרֶמֶשׂ עַל־הָאָרֶץ:

8. בראשית פרק ב

(יט) וַיִּצֹר וַיִּקְן אֱלֹהִים מִרְהַצְמָה כְּלִיחֵת הַשָּׂדֶה וְאֶת־כָּל־עוֹף הַשָּׁמַיִם וַיִּבְא אֶל־הָאָדָם לְרֵאוֹת מִה־יִּקְרָאֵל וְכָל־אֲשֶׁר יִקְרָאֵל הָאָדָם נִפְשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ: (כ) וַיִּקְרָא הָאָדָם שְׁמוֹת לְכָל־הַבְּהֵמָה וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל־חַיַּי הַשָּׂדֶה וּלְאָדָם לֹא־מָצָא עֹזֶר כְּנֻגְדוֹ: (כא) וַיִּפְלִי־יִקְן אֱלֹהִים תְּרִדְמָה עַל־הָאָדָם וַיִּשְׁן וַיִּקַּח אֶחָת מִצִּלְעֹתָיו וַיִּסְגֶּר בָּשָׂר תַּחְתָּנָה: ... (כג) וַיֹּאמֶר הָאָדָם זֹאת הַפֶּעַם עֵצָם מַעֲצָמִי וּבָשָׂר מִבָּשָׂרִי לְזֹאת יִקְרָא אִשָּׁה כִּי מֵאִשׁ לִקְחָהּ זֹאת:

9. בראשית פרק ג

(יז) וּלְאָדָם אָמַר כִּי־שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ וַתֹּאכַל מִרְהַצְ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אֲרוּרָה הָאֲדָמָה בְּעִבּוּרָךְ בְּעֶצְבוֹךְ תֹּאכֶלְנָהּ כָּל־יְמֵי חַיֶּיךָ: (יח) וְקוֹץ וְדִרְדָּר תַּצְמִיחַ לָךְ וְאָכַלְתָּ אֶת־עֵשֶׂב הַשָּׂדֶה: (יט) בְּזַעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לֶחֶם עַד שׁוֹבָבְךָ אֶל־הָאֲדָמָה כִּי מִמֶּנָּה לִקְחָתָּ בְּיַעֲפָר אֶתָּה וּבְיַעֲפָר תֵּשָׁב: (כ) וַיִּקְרָא הָאָדָם שֵׁם אִשְׁתּוֹ חַוָּה כִּי הוּא הִיְתָה אִם כָּל־חַי:

10. בראשית פרק ה

(א) זֶה סֵפֶר תּוֹלְדֹת אָדָם בְּרָא אֱלֹהִים אָדָם בְּדִמְיוֹת אֱלֹהִים עָשָׂה אֹתוֹ : (ב) זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָאם וַיִּבְרָךְ אֹתָם וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמָם אָדָם בְּיֹם הַבְּרָאָה : ס

11. חזקוני בראשית פרק ב, י"ט

ויבא אל האדם דגים לא הביא כי בתוך המים הם ואינם יוצאים ואם יוצאים מתים ואין לו רדיה עליהם וגם בהמות לא הביא לפי שהיו מצויות אצלו ורגיל בם ומכירם ולא היה צריך להביאם לו ... וכל אשר יקרא לו וגוי' כדי שידע מעצמו להזכיר שמותם כשיצטרך להם שאילו קרא להן הקדוש ב"ה שמות ומלמד אותם לאדם לא היה יודע הדבר מהר וקשה לו ליכנס בדבר.

12. חזקוני בראשית פרק ה

(ב) ויקרא את שמם אדם לדעתו של אדם קראו. כדאיתא בתנחומא ובשוחר טוב א"ל הקב"ה אתה מה שמך א"ל נראה לי שאקרא אדם שנבראתי מאדמה, ואני מה שמי א"ל נאה לך שתקרא ה' שאתה אדון כל העולם וכן הוא אומר אני ה' הוא שמי, הוא שמי שקרא לי אדם הראשון. פרשה זו נשנית בשביל קריאת השם.

13. ספר נצח ישראל פרק כב

כי דבר זה עיקר כאשר הוא נמצא כך אל המקבל. כמו שתמצא שהאדם קרא שמות לכל הנמצאים (ב"ר יז, ד), מזה נראה כי הכל נחשב כפי מה שהוא אל המקבל, הוא האדם. ואף אל השם יתברך קרא שם, וכמו שאמר במדרש (שם) כאשר קרא האדם שמות לכל, מפני שהכל נחשב כפי מה שהוא אל האדם, שהוא המקבל. אמר לו הקב"ה, ומה שמי, אמר לו א"ד, אמר הקב"ה זה שמי שקרא לי אדם. אשר מזה תבין ותדע כי הכל הוא כפי מה שהוא המקבל, הוא האדם.

14. עקידת יצחק, שער ח'

ויאמר האדם זאת הפעם כבר מצאתי עזר כנגדי כי הוא עצם מעצמי ובשר מבשרי, והוא העזר הראוי והנאות לי, כי אין לה עמי יחס מיניי כעניין הב"ה המובאים לי בפעם הראשונה עם נקבותם אבל יחס אישי מיוחד המשאיר השם הראשון על שנינו יחד. והוא מה שביאר באומרו לזאת יקרא אשה כי מאיש לוקחה זאת אשה מאיש. להורות על האחדות באישיות ממש, והשוותם בשם כי שם איש הוא המיוחד אל האיש הרמוז מהמין והוא עניין נפלא מאד לא יובן ענינו אם יאמר שקראה אדמה כי לוקחה מאדם, כי השם ההוא היה מורה על היחס המיני לבד, כמו פרה מפר לביאה מלביא ושאר המינים כמו שאמר.

15. עקידת יצחק, בראשית, שער ט

וכזה תמצא בקלות חוה אם תשים אליה לב. ויקרא האדם שם אשתו חוה. בראשונה כשראה אותה עצם מעצמי ובשר מבשרי גזר עליה האפשרות להשתתף בשלמות האנושי כאחד האדם וקרא אותה אשה. אמנם אחר שראה מה שנמשך לו בחברתה מהרע והקללה חזר ונקבה בשם אחר המורה על הנקביות לבד והוא חוה כמו שפירש ואמר כי היא היתה אם כל חי כלומר שאין עקר כוונתה באשר היא אשתו רק להשאיר המין כשאר הב"ה אבל בעניני השלמתם הכל מוטל עליו לבדו. והנה בשני השמות האלה נתבאר שכבר יש לאשה שני תכליות. האחד מה שיורה עליו שם אשה, 'כי מאיש לוקחה זאת', וכמוהו תוכל להבין ולהשכיל בדברי שכל וחסידות, כמו שעשו האמהות וכמה צדקניות ונביאות, וכאשר יורה פשט פרשת 'אשת חיל מי ימצא', כמו שיבוא שער כ"ב ב"ה. והשני עניין התולדה והיותה כלי אליה ומוטבעת אל הלידה וגידול הבנים, כאשר יורה עליה שם חוה, כאשר 'היא היתה אם כל חי'. והנה תהיה האשה כאשר לא תלד לסבה מהסבות מנועה מהתכלית הקטן ההוא אל מציאותה, ותישאיר להרע או להיטיב כמו האיש אשר לא יוליד, כי בהשלים עצמו באותו התכלית המיני המשותף להם נאמר 'ואל יאמר הסריס הן אני עץ יבש', ונאמר 'ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מבנים ומבנות', כי ודאי עיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים. על כן חרה אף יעקב ברחל כשאמרה 'הבה לי בנים' וכו', לגעור בה ולהשכילה בזה העניין הנכבד, והוא שהיא אינה מתה לפי התכלית המשותף באשר מנע ממנה פרי בטן, כמו שיהיה בו העניין גם כן אם לא יוליד

16. עקידת יצחק, בראשית, שער י

כי זהו עיקר הגדול שעליו נבנה דברים גדולים, כי השם יתברך נמצא לפי המקבל. ובדבר זה הארכנו מאד. וזהו פירוש ויקרא אדם שמות לכל הבהמה כו'. כי השמות אינם הגדרים הכוללים כמ"ש. ובפירוש אמר הכתוב, וכל אשר יקרא לו האדם כו', יאמר כי אלו הנמצאים כולם אשר יקרא להם האדם אלו השמות הפרטיים, כבר היה שמו מתחילה נפש חיה, שהוא גדרו הכולל הידוע אצל המלאכים כמו שכתבנו במקומו. וביארו הדבר לגמרי במ"ש ואתה מה שמך, אמר אדם, שנבראתי מן האדמה. כי לא על השם המורה על מהות האדם וגדרו אמרו, אלא על עניין רושם חלקי לקוח מדבר חיצוני ממהותו. והוא עצמו מ"ש אדני, מפני שאתה אדון כל הבריות, שזה אינו מעצמות השם הנכבד והנורא רק מעניין חיצוני ממנו ... והתבונן באומרו אדם שאני רוצה לבראת, יש בו חכמה מרובה יותר משלכם. ולא אמר חכמה יתירה או מעולה או גדולה, כי בזה דימה אותו אל עובד האדמה שנעשה חכם ויושב בשבת תכחמוני, שיאמר עליו שהוא יודע ידיעה מרובה מכל בני החבורה, לפי שידע להציב הדרבן ולכוון התלם, או להבחין בין טעם הפולין לטעם העדשים, מה שלא ידעו הם. והיא באמת יתרון בעניין הכמות לא באיכות. והעניין מבואר מעצמו.